

క-వి కవిత్వ వివరించెను, నవన రమ్యులఁగూడఁ గవిత్వ లక్షణములు గాఁ.

గుండ్లమెడ వేంకటసుబ్బారావు గారు

[illegible]

కనుకను వచ్చినంతనే కమల తన రాజ
 దాత యగు నా రాజపుత్రునివలనఁ గొప్ప
 వాని నడిచును. అత నావృద్ధుడు “ రాజపు
 త్రుఁ డెవ్వఁడు?” అని యోచించుచున్నప్పుడు
 నుదుఁ ద్రొక్కించెను. అందులకు కమలఁ “ అను
 దినము వచ్చెన నీ వదార్థములను పూ కంగ
 జేయుచున్నాను. నూతన వాక రాజపుత్రుడు
 కాఁడా?” అని తిరుగుఁ బ్రశ్నించెను. అత
 నాతఁడు గంభీరముగ “ నాచేత రాజపుత్రుఁ
 డెవ్వఁడనీ వదార్థములనుబంపుచుండుటలేదు.”

కుర్రుమును తప్పి పోయినా
 లకు నచ్చునుచున్నరు. దుఃఖుల
 కమల మానస మునందుకొరక
 ఆమె ముఖపద్మము వికసించి
 మయ్యెను. అది నామె కల్ప
 జూచి, "నాయనా! కేరినుగీయు
 వెట్టిపదార్థములను మును
 దీనముగఁ బెత్తెను. అందుల కారాము
 దాశ్చర్య మభినయించుచు, "పదార్థము
 ఏమిపదార్థములు? కేరెట్టిపదార్థములను
 కుర్రుమున నా రసోన్మయము నెఱిగిరి.
 నా రసోన్మయము వారికుఁగి
 సమస్తమును పూర్వమును
 జనవుగ మాటలాడుచు
 యిందుల
 కెప్పుడోవుట యటండ,
 వాహిఁసంబంధ మేర్పడు
 దనహృదయమునఁ
 చుచుండెను.

నా పురుషుడు లేదు. నా నిండుకూలీని పూర్వమును బంధించి
చేడి. ఆతఁ డెప్పుడో నేను సేవ మాపాశము బలవత్తర మగుచు
కుం గానవచ్చిన నేను కమల పూచుచుండిన యానందమునకు
దగి చెప్పెదనులెడ, నా మేలేదు. ఈవిధముగ నెకసంపూర్ణ వత్స
ని కల్గెను. ఈ మామూలు మహాత్మాహమున గడచిపోయెను.
యర్థ మా మాతాను యింకను నొకభయంకరదుఃఖిసము
కేమియు బోధపడ లేదు. మామెను ముంచునన్నదని కమల కేమి
కమల చిత్తవృత్తి యెందును? హతాత్తుగ కుమారసింహుఁ డా
ల్లోలమై యనేకవిధముల మనునకు వచ్చుట మానెను ఇందులకుఁ
మామొచుచున్నది. పిమ్మట నామేమైయుండును? ఎంత యోచించినను
నావృద్ధాంగన, “ నా కమల కేమియుం దోచుటలేదు. అమె తన
నా! నేను బోయిన నడక దృఢమును నిందించుకొనుచుండెను. అ
నేమి? నీయందంత మహారాష్ట్రములు యోచనానిమగ్నయై గడపు
మ్యానందింపజేయుచుండెను. ఆమెవృద్ధయ మల్లకల్లోలమైమరల
లు కాతఁడు “ నేను రాజకావబంధురమయ్యెను.

భామిని, యనవరతము తనసాన్నిధ్యభాగ్యము నాకొనంగునుండిన యాతడురాక యుండుటకు గారణమేమి?" యని శమల పరిపరి విధముల యూలోచనములతో దినమొక యగముగా గడుపుచుండెను.

“నాచేత రాజపుత్రుఁ డెవ్వఁడు నీపవార్థములను బంపుచుండుటలేదు.”

అని మాటవల్కి వెడలిపోయెను. ఈ ప్రత్యుత్తరముచే గమల మానసము నావరించుకొనియుండిన యంధకారము మఱింత గాఢమైనది. అమె కిప్పుడేవిషయమును విన్నపముగఁ దెలియుటలేదు.

మఱచితిని. నీనామనేమి ? నీయదంతము
యూరదెలియఁజెప్పిమమ్మానందింకఁదేయము
అని వేఁడెను. అందుకు కాతఁడు “ నేను రా
పుత్రుఁడను. నాపేరు కుమారసింహుఁడు. నా
మొగల్ సైన్యాధ్యక్షుఁడను రాజా మాన
హూని బంధువర్గములోని వాఁడను, ”
పుత్రుత్తర మిచ్చెను.

“పాపము! కుమారసింహునకేమి కష్ట
 పుంభవించెనో! యేమి యాపద వాటిల్లెనో!
 కరున్న, నాసౌఖ్యమే తన సౌఖ్యముగ
 నా, నాయానందమే తన యానందముగ

యజ్ఞమునస్తావమున నామె దృఢమగుచుండ, వేదకర్త వ్యాదయవేదననహిత మామె నావరించి కట్టల పెట్టినాగెను. దుర్గరమైన జరాభారమునకు, పుత్రికా జీవనవిషయికమైన యాంతరంగిక విషాదభారము తోడై యామె తల్లిని మంచముపై బడవైచెను. ఇంక నామెను గనిపెట్టుకొనియుండు భారము కమలపై బడినది. అహోరాత్రము లామె తల్లిమంచమున క్కడ గూర్చుండి యుపచారములు చేయుచుండెను. కాని, యాహార విహీనులై యెంతకాలము వారు జీవించ గలరు? జీవనమంతకంతకు వారికిదుర్భరమగుచుండెను. ఈవిశాలజగమున నేకమాత్ర బాంధవయైన కమల యామెతల్లిని గాపాడుకొనుట యెట్లు? ఏట్లకేలకఁ గమల జీవనోద్యోగమునకై ఢిల్లీ నగరమునకుఁ బోవుటకు నిశ్చయించుకొనెను. అచ్చటఁ గమారసింహుని దప్పకఁ జూడఁగలనను యాక యామె కింనుక యుత్సాహముఁ గలిగించెను. ఈ యుత్సాహమే తనకు మార్గప్రదీపకముగనామెయొకనాటియుదయమునఁ దల్లియొద్ద సెలవుగైకొని, ఢిల్లీ పురాభిముఖయై బయలు వెడలెను. మార్గమధ్యమున నామె యనేక విశృతాలాపములకు గురికావలసివచ్చెను. కాని, హృదయము దిటము చేసికొని, యామె యింనుకంతయు బెదరక తన

దాని పోవుచుండెను. ఇట్లు కొంతమారు మేగు
నది కావలయు నని నన్ను నమ్మించుచున్నాను.
బహుశా సంగమమునకు చేరుకొని నగర
మునకు వెళ్ళి కావలయును. పోవుటకు
దోచుకొనెను. మార్గము తప్పినది. ముందు
కను దారులకుగాని, ననుకూల ముదలులకు
గాని, మామకు దుష్పరిచియున్నాను. ఆమె
హృదయము భయవిహ్వలమై నడవడ కష్టమై
కొనుచుండెను. ఇంక నామకు దిక్క
వ్వరు? ఆ మహా పట్టణమున నా బాలిక
నెఱిగినవా రెవరు!? ఇట్లు విచారముల
నామె యోచించుచు నా ప్రాంతముననున్న
యొకమఠము ప్రక్కఁ గూలఁబడియెను. ఆమె
హృదయమున దుర్వాప్తమైన దుఃఖసాగరము
స్ఫోగుచుండెను. ఏకధాగ నామె నయనా
బ్జములనుండి యస్త్రబిందువులు రాలుచుండె
ను. వెక్కిరి వెక్కిరి యామె యేడ్వ మొదలిడెను.
ఇంతలో వామార్గముననే పోవుచుండిన యొక
మహమ్మదీయవృద్ధుఁ డాబాలికను గాంచి నిల
చి “కమలా! ఏకాకినై యీ మార్గమధ్య
మున నీ కేపుచుంటి వేమియ్య?” అని ప్ర
శ్నించెను. “కమలా” యను సంబోధనము
వినినంతనే మామె విస్మితమై తలయెత్తి, కట్టె
దుట అనుదినము దమగృహమునకుఁ బదార్థ
ములఁ గొనివచ్చుచుండిన యావృద్ధునిఁ జూచె
ను. చూచి, మహానందమున నామెలేచి,
“అయ్యా! నిరాశాసాగరమున మునిగిపోవ
నున్న నన్ను దరిజేర్చ నేరెంచిన నావవలె
నీవు తలనమైతివి! నన్ను నాగృహముఁజేర్చి
పుణ్యముఁ గట్టుకొనుము,” అని బ్రతిమాలె

ను. అందుల కాతఁడు సంతోషపురస్కారమునకు
దలచువాఁడని, యామెకన్నుల నీరద్రవ్యముగా
నడువ నాజ్ఞాపించెను. మార్గమధ్యమున
కు కమలవలన, సుమాకరింపబడు
యింటికివచ్చుట మామెయొక్క, వా
కేవలము నిరాధారమైయుండినదియై, ద
జీవనోపాధి లభించవచ్చునని యామె
బయనమయ్యె ననియుఁ జెలికికొనెను.
నావృద్ధుఁడు “అమ్మా! నీకేదేని యదృష్టము
కావలసియున్న నేను నీకు సమకూర్చుగ
కాని, నీవు మహమ్మదీయ గృహమున
చర్యఁజేయుట కంగీకరింతువా?” అని ప్ర
శ్నించెను. అందుల కాబాలిక మార్తండ
తప్ప యన్యవిషయ మేమియు యోచి
“నా కెట్టి యభ్యంతరమును లేదు”
బదులుచెప్పెను.

అంత నాతఁడు, “అట్లయిత,
యదయమున నీవు సిద్ధముగ నుండుము.
నిన్ను “ఆగ్రా”నగరమునకుఁ దోడ్పా
దను. అచ్చట నీవు చక్రవర్తి రాజు వా
నందుఁ గొలుపుఁజేయవలసియుండును. నీ
సహితము నీవెంటఁ దోడ్పాని పోవ
అచ్చట నీజీవనము సౌఖ్యాపహమై య
గలదు,” అని నచ్చఁజెప్పెను. ఇంతలో
రిద్దురును కమలకుటీర ప్రాంతమునకు వచ్చి
వృద్ధుఁ డామె నచ్చట విడిచి తన దారి
బోయెను. కమల గృహముఁ జొచ్చి సాగ
సూర్యాస్తమయమై యప్పటికప్పుడే చా
లము గడచిపోయినది. కమలాకుమాఁగిమా

యూమెహృదయమును విద్యోత మొనర్చు
చుండెను.
ఒకనాడు కమల యంతఃపురము నుండి
నిజగృహాన్తర్ముఖమై పోవుచుండ, నామె కొక
గొప్పజనమూహ మెదురయ్యెను. ఆనాఁడా
మొగలాయిరాజభానియందు గొప్పయ్యైన
మొక్కటి జనుగుచుండెను. ఆ యుత్సవము
నందు పెద్దపెద్ద రాజకీయోద్యోగులు కొంద
లు పాల్గొనుచుండిరి. గజాశ్వధటానీకములు
బారులుకట్టి నెనుక నడుచుండెను. చిట్టచివర
కొక మహమ్మదీయ యువకుఁడు యోధనేష
మున మనోహరమైన యొక హయరాజముపై
నానీనుడై వచ్చుచుండెను. ఈ యాశ్వికునిఁ
గాంచినంతనే కమల కవ్యక్తమగు మనోవికార
ముత్పన్నమయ్యెను. ఆమె మానసము నవత
మగుచుండెను. ఆ యువకుని ముఖ విలాసము
నిస్సంకయముగ కుమారసింహునిది. ధరించి
నది మహమ్మదీయవేషము! తాను మానసి
హుని బంధువర్గములోనివాఁ డనికదా చెప్పి
యుండెను. అది కల్లయా? ఇతఁడు నిస్సయ
ముగ కుమారసింహుఁడు కాఁడా? ఇట్టియో
చనా నమస్త్రమున మునిగి, పారముఁ గానక
కమల శూన్యదృష్టులఁ జూచుచుండెను.

చూచుచుండగనే యుత్సవ మన్వీశ్వ
మయ్యెను. ఇష్ట డామె కంఠయు నంధకార
మయమై తోఁచుచుండెను. తిరిగి యామె
యంతఃపురోన్ముఖమై పోవసాగెను. మార్గ
మధ్యమున నామెకు తోడిదిచారికయొక్కతె
యెదురై యామెను బలుకరించెను. ఆమెను
జూచి కమల, “అమ్మా! ఇచ్చ డీయత్సవము

యూమెహృదయమును విద్యోత మొనర్చు
చుండెను.
ఒకనాడు కమల యంతఃపురము నుండి
నిజగృహాన్తర్ముఖమై పోవుచుండ, నామె కొక
గొప్పజనమూహ మెదురయ్యెను. ఆనాఁడా
మొగలాయిరాజభానియందు గొప్పయ్యైన
మొక్కటి జనుగుచుండెను. ఆ యుత్సవము
నందు పెద్దపెద్ద రాజకీయోద్యోగులు కొంద
లు పాల్గొనుచుండిరి. గజాశ్వధటానీకములు
బారులుకట్టి నెనుక నడుచుండెను. చిట్టచివర
కొక మహమ్మదీయ యువకుఁడు యోధనేష
మున మనోహరమైన యొక హయరాజముపై
నానీనుడై వచ్చుచుండెను. ఈ యాశ్వికునిఁ
గాంచినంతనే కమల కవ్యక్తమగు మనోవికార
ముత్పన్నమయ్యెను. ఆమె మానసము నవత
మగుచుండెను. ఆ యువకుని ముఖ విలాసము
నిస్సంకయముగ కుమారసింహునిది. ధరించి
నది మహమ్మదీయవేషము! తాను మానసి
హుని బంధువర్గములోనివాఁ డనికదా చెప్పి
యుండెను. అది కల్లయా? ఇతఁడు నిస్సయ
ముగ కుమారసింహుఁడు కాఁడా? ఇట్టియో
చనా నమస్త్రమున మునిగి, పారముఁ గానక
కమల శూన్యదృష్టులఁ జూచుచుండెను.
చూచుచుండగనే యుత్సవ మన్వీశ్వ
మయ్యెను. ఇష్ట డామె కంఠయు నంధకార
మయమై తోఁచుచుండెను. తిరిగి యామె
యంతఃపురోన్ముఖమై పోవసాగెను. మార్గ
మధ్యమున నామెకు తోడిదిచారికయొక్కతె
యెదురై యామెను బలుకరించెను. ఆమెను
జూచి కమల, “అమ్మా! ఇచ్చ డీయత్సవము

అనతికాలములో సిపాయి లా...
 యొక చెఱసాలయందీ...
 కారాగృహానికి నాతడు కమల...
 ప్రశ్నించెను, కాని విశేషమేమీయు నాతనికి...
 చెలియలేదు. ఆమె యొకయంతఃపుర పరిచారి...
 కయనియు తన తల్లి మరణించిన కాణమున...
 నామె యిప్పుడు దాసీవృత్తిని బరిత్యజించె...
 ననియు మాత్రమే మాతనికి చెలియెను. ఆ...
 కమలయే తన ప్రేమపాత్ర మగుకమలయనియు;
 ఏకారణముచేతనో యీ బానిసవృత్తి నవలం...
 బించెననియు నాతడు స్థిరపఱచుకొనెను.

మాటుకేషమున నాతడు దేశ సంచా...
 రముజేయుటయు ఆనాడు ఎనుబోతు...
 హతులఁ బావనున్న కమలను తానురక్షించిన...
 వృత్తాంతమున, పిమ్మట ననుదినమునవలయు...
 వస్త్రాహారములను కమల యింటికిఁ దాను...
 బంపుచుండిన సమాచారమును, క్రమక్రమ...
 ముగ నాతనికి జ్ఞప్తికివచ్చెను. చక్రవర్తియూ...
 జ్ఞానవర్తియై తాను దక్షిణ హిందూస్థానము...
 నకుఁ బోయియుండుటచే నాతఁ డామెనునాగ్దా...
 నస్త్రకారము చూడఁజాలక పోయెను. తిరిగి...
 మూడుమాసముల పిమ్మట నాతడు శిల్లంగ...
 రమునుజేరికొని నవ్పటినండియుఁ బ్రతిదినము...
 నాతడు కమలకుటీరమునకుఁ బోవుచుండెను.
 అనతికాలములోనే యవిభేద్యమైన ప్రేమ...
 పాశము వారిరువురిహృదయములను బంధిం...
 చెను. ఇట్లుండ, హఠాత్తుగ నొక్క దినమున...
 నాతడు చక్రవర్తియొజ్ఞఁగొని కాశ్మీరదేశ...
 మునకుఁ పోయెను. ఇదియే దురదృష్టవంతు...
 రాలగు కమల నీచదశకుఁ బ్రారంభము. ఆ

మీఁది కమలా వృత్తాంతము పాఠకులకు...
 సియే యున్నది.
 కాని, తాను దేశభాషయే...
 ఇంతకాలము కమలాకుమా...
 దూరస్థమై యున్నను, ఆరాజపుత్రు...
 లను మఱువలేదు. కాశ్మీరమునుండి...
 చ్చిన యనంతర సూతండు శిల్లంగ...
 కించెను. కాని యానంద కుటుంబ...
 చ్చటలేదు. కమల వృత్తాంతమేమి...
 నికిఁ చెలియలేదు. ఈ యంతఃపుర...
 నొక్కటొక్కటిగ, బంధకార...
 యాకారాగృహము నందాతని స్మృతి...
 గోచరించెను. “కమల! యెచ్చటనున్న...
 మెను మఱలఁజూడఁగలనా? ఆమె న...
 న్నదా? లేక, కారాదానిస్త్ర్య...
 సహింపఁజాలక మరణించినదా? ఛీ...
 జరుగును? ఈశ్వరపాలితమున నీ...
 మున తింశికిలేక మరణించిన స్త్రీకి...
 యను లేదు! ఆమె తప్పక జీవించి...
 ను. కటకట! నేను నిర్భాగ్యుడను!...
 డను! కారాబంధుఁడైన నేనిక నా...
 సహాయముఁ జేయఁగలను?” అని...
 బాష్పవారిపూరితములైనతనన్నుల...
 “దైవమా! అకాల మృత్యువును...
 రక్షించి నాకమల కాధారముఁజూపు...
 యంజలి మొగిడ్చెను!

ఈశ్వరానుగ్రహమున నదిగ...
 ననే యాతనికి కారాగృహవిముక్తి...
 తన మేనమామ యగు మానసింహు...
 త్నవిశేషముచే నాతడు వెనుండి

నామెను నామెను నామెను...
 కమలను చూచినంతనే బుస్సు ము...
 నందవలవల: క్రయామెను నొగలించుకొన...
 పోయెను. కాని, కమల యాతని బాహుబంధ...
 మునఁ జిక్కఁ తప్పించుకొని, మాత్రవిశే...
 “ప్రభూ! వేయిపుడు. తాము రాజపుత్రులు...
 కారనియు మహమ్మదీయస్వయాంబాతులని...
 యు,తమస్మృతనామము కుమారసింహులని...
 కాక బుస్సు యనియు నే నిప్పుడు కేళికికొ...
 టిని! తొలుతనే తమనిజవృత్తాంతము నా...
 కెఱిగించియుండిన, నేను మిమ్ముఁ బ్రేమించు...
 టకే సాహసంపకయుండును. ప్రేమించి యీ...
 విధముగ నగాధమైన యీ దుఃఖసాగరంబున

నాస్మింముగ నాతని యెదుట నన్నాసినీషేషమున కమల సాక్షాత్కరించెను. న్నారు! ఒక్క ప్ర...
 మరణానంతరము కమలవిరాగినియై నన్నని...
 డెను. చూచినంత నేకుమారసింహు నామె...
 టించినది. చిరకాంక్షితమైన సమావేశము...
 ర్భవురకు నీ విధముగ జరిగెను.

కమలను చూచినంతనే బుస్సు ము...
 నందవలవల: క్రయామెను నొగలించుకొన...
 పోయెను. కాని, కమల యాతని బాహుబంధ...
 మునఁ జిక్కఁ తప్పించుకొని, మాత్రవిశే...
 “ప్రభూ! వేయిపుడు. తాము రాజపుత్రులు...
 కారనియు మహమ్మదీయస్వయాంబాతులని...
 యు,తమస్మృతనామము కుమారసింహులని...
 కాక బుస్సు యనియు నే నిప్పుడు కేళికికొ...
 టిని! తొలుతనే తమనిజవృత్తాంతము నా...
 కెఱిగించియుండిన, నేను మిమ్ముఁ బ్రేమించు...
 టకే సాహసంపకయుండును. ప్రేమించి యీ...
 విధముగ నగాధమైన యీ దుఃఖసాగరంబున

మునిగిపోవకయుం...
 దును!” అని పల్కి...
 బాటబాట కన్నీరు...
 గార్చెను.

అంత నాతడు,
 “కమలా! నాయనజ్ఞ...
 తకు మన్నింపుము!
 ఆవిషయమై ముచ్చ...
 టించుటకు నాకస్ప...
 డవకాశము చాల...
 దు. నన్ను శత్రువు...
 లు వెంబడించుచు

న్నాకు మాత్రము నాకుఁ బ్రత్యుత్తరమిమ్ము.
 నన్ను వినాహమాడెదవా?”
 ప్రేమామృతమొలుకుచున్న యీ ప్రశ్న...
 కర్ణపుటముల సోకినంతనే కమలదేహమా

బిష్కా-లొలుకంగ ' బిష్కలకుష్ప ' లాశి
మోద మారంగ ' దాగుడుమూత ' లాశి
వేడుకలు మీఱ ' గుజ్జెనగూడు ' లాశి
ఎలమి న న్నలరించుమా రెన్న రింక ?

